

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKİ DÖVLƏT UNİVERSİTETİ**

BAKALAVR PİLLƏSİ ÜÇÜN

İxtisas-050203 Tərcümə (fars dili üzrə)

**Fənn – İPF–B11 Ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə
texnikası**

(IV kurs)

Bakı – 2020

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKİ DÖVLƏT UNİVERSİTETİ**

BAKALAVR PİLLƏSİ ÜÇÜN

İxtisas-050203 Tərcümə (fars dili üzrə)

**Fənn – İPF–B11 Ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə
texnikası**

(IV kurs)

*BDU TMŞ yanında Tədris vəsaitlərinə qrif
verilməsi üzrə daimi fəaliyyət göstərən
Komissiyanın 07.01.20 tarixli 02 sayılı qərarı
ilə fənn proqramı kimi təsdiq edilmişdir.*

Bakı – 2020

Tərtib edən:

Şahin Kamal oğlu Yusifli

BDU-nun İran filologiyası kafedrasının müəllimi

Elmi redaktor:

prof. Kazımov M.D

BDU-nun İran filologiyası kafedrasının müdiri

Rəyçilər:

1. AMEA - Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin "Komparativistika və bədii tərcümələr" şöbəsinin müdiri

f.ü.e.d. Əlibəyli Ş.Ə

2. BDU-nun İran filologiyası kafedrasının dosenti **Mahmudova L.H.**

“Çaxmaq” nəşriyyatı, 2020

İzahat vərəqi

“Ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə texnikası” fənni Bakı Dövlət Universitetinin Şərqsünaslıq fakültəsinin “Tərcümə (fars dili)” ixtisasının bakalavr pilləsinin VII semestəri üçün nəzərdə tutulmuşdur. Proqramda bu fənnin tədrisinə şifahi tərcümə və vərdişlə bağlı olduğu üçün 90 saat məşğələ ayrılmışdır.

Fənnin tədrisində **məqsəd:**

- bakalavriat pilləsində “Tərcümə (fars dili)” ixtisasında təhsil alan tələbələrə şifahi tərcümənin bir növü kimi ardıcıl tərcümənin prinsiplərinin öyrədilməsi, farscadan Azərbaycan dilinə və əksinə ardıcıl tərcümə aparılmasının xüsusiyyətlərinin aşılması;
- ilk şifahi tərcümə vərdişlərinin və tərcümə zamanı mütərcimlərə qeydgötürmə texnikasını öyrədilməsi;
- qeydgötürmədə əsas məqamların, fasilələrin idarə olunmasının, ixtisarlar aparmanın yollarının izah olunması;

Bu fənn sayəsində tələbələr fars dilindən Azərbaycan dilinə və Azərbaycan dilindən fars dilinə ardıcıl şifahi tərcümə aparmaq üsullarını, fars və Azərbaycan dillərində qeydgötürmə texnikalarını öyrənəcəklər.

Yiyələnməlidir:

- Ardıcıl tərcümənin aparılma qaydalarına;
- Qeydgötürmə bacarıqlarına;
- Hər iki dilə autenik tərcüməetmə üsullarına;

Mövzular üzrə saatların paylanması

№	Mövzular	Cəmi	o cümlədən		
			müh.	məş.	fərdi iş
1	Şifahi tərcümənin növləri, ardıcıl tərcümənin yaranması və əsasları	3	-	2	1
2	Qeydgötürmənin xüsusiyyətləri və formaları	3	-	2	1
3	Şifahi ardıcıl tərcümədə hazırlıq mərhələsi, lüğət bazasının yaradılması	3	-	2	1
4	Şifahi informasiya materialından qeydgötürmə (farsca-Azərbaycanca)	3	-	2	1
5	Şifahi informasiya materialından qeydgötürmə (Azərbaycanca-farsca)	3	-	2	1
6	Elmi və işgüzar konfranslardakı nitqlərdən şifahi ardıcıl tərcümə (farsca-Azərb.)	2	-	2	-
7	Elmi və işgüzar konfranslardakı nitqlərdən şifahi ardıcıl tərcümə (Azərb - farsca.)	3	-	2	1
8	Fars və Azərbaycan dillərində dövlətlərarası görüşlərin materialları əsasında ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə	5	-	4	1
9	Bədii ədəbiyyatdan nümunələr əsasında ardıcıl tərcümə	2	-	2	-
10	Canlı danışıqın ikitərəfli forması üzərində iş, əksinə tərcümə texnikaları	5	-	4	1
11	İkitərəfli ardıcıl tərcümə zamanı ixtisarlar, kontekst izləmə və fasilələr	4	-	4	-
12	Terminologiyaya əsaslanan ardıcıl	4	-	4	-

	tərcümələr.				
13	Siyasi mövzuda ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə (farsca-Azərbay, Azərbaycan-farsca)	9	-	8	1
14	İqtisadi mövzuda ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə (farsca-Azərbay, Azərbaycan-farsca)	9	-	8	1
15	Hüquqi mövzuda ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə (farsca-Azərbay, Azərbaycan-farsca)	6	-	6	-
16	Texniki mövzuda ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə (farsca-Azərbay, Azərbaycan-farsca)	8	-	8	-
17	Tibbi mövzuda ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə (farsca-Azərbay, Azərbaycan-farsca)	8	-	8	-
18	Sosial mövzuda ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə (farsca-Azərbay, Azərbaycan-farsca)	6	-	6	-
19	Elm və təhsil mövzusunda ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə (farsca-Azərbay, Azərbaycan-farsca)	8	-	8	-
20	Mədəniyyət və idman mövzusunda ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə (farsca-Azərbay, Azərbaycan-farsca)	6	-	6	-
	Cəmi:	100	-	90	10

Mövzular və onların məzmunu

Məşğələ 1. Şifahi tərcümənin növləri, ardıcıl tərcümənin yaranması və əsasları

Şifahi tərcümə. Şifahi tərcümənin növləri. Ardıcıl tərcümə. Ardıcıl tərcümənin aparılma formaları. Ardıcıl tərcümədə əsas amillər. Şifahi ardıcıl tərcümələrdə təktərəfli və çoxtərəfli tərcümələr. Şifahi ardıcıl tərcümə prosesində birdilli və çoxdilli tərcümələr. Yazılı mətndən şifahi tərcümə, canlı danışığın təktərəfli, yaxud ikitərəfli tərcüməsi, məhkəmə tərcüməsi, pıçıltıyla tərcümə, işarə dili ilə tərcümə, kino-video filmlərin dublyajı, natiq çıxışının tərcüməsi barədə nümunələrin verilməsi.

Məşğələ 2. Qeydgötürmənin xüsusiyyətləri və formaları

Qeydgötürmə texnikasının öyrədilməsi. Qeyd götürmə zamanı lazımı məqamlar. Qeydgötürmədə əsas üsürlər. Qeydgötürmədə lazımı dilin seçilməsi. Qeydgötürməyə əsaslanan ardıcıl tərcümə. Hafizəyə əsaslanan ardıcıl tərcümə. Tərcümə itkilərinin qeydgötürmə ilə tənzimlənməsi.

Məşğələ 3. Şifahi ardıcıl tərcümədə hazırlıq mərhələsi, lüğət bazasının yaradılması

Mövzu üzərində ilkin hazırlıq. Mövzuya uyğun lüğət bazasının axtarılması. Tərcümənin mövzusu ilə əlaqədar lüğətin formalaşdırılması. (*google.com* və digər axtarış sistemləri əsasında əlaqədar mövzuların və tezislərin araşdırılma və qarşılaşdırılması)

Məşğələ 4. Şifahi informasiya materialından qeydgötürmə (farsca-Azərbaycanca)

Farsdilli xəbər sayt və portallarında, xüsusi ilə *youtube.com*-da mövcud olan Farsca olan rəsmi xəbərlər proqramlarından dinləyərək qeydgötürmənin aparılması. Qeydlər əsasında mətnin bərpası. İfadələr və struktur formalara əsasən, onların şifahi şəkildə oxunulması və ardıcıl tərcümənin həyata keçirilməsi.

Məşğələ 5. Şifahi informasiya materialından qeydgötürmə (Azərbaycanca-farsca)

Azərbaycandilli xəbər sayt və portallarında, xüsusi ilə *youtube.com*-da mövcud olan Azərbaycan Respublikasına aid olan rəsmi xəbərlər proqramlarından dinləyərək qeydgötürmənin aparılması. Qeydlər əsasında mətnin bərpası. İfadələr və struktur formalara əsasən onların şifahi şəkildə oxunulması və ardıcıl tərcümənin həyata keçirilməsi.

Məşğələ 6. Elmi və işgüzar konfranslardakı nitqlərdən şifahi ardıcıl tərcümə (farsca-Azərbaycanca)

Farsca keçirilən elmi konfranslardan, görüş, TDX və mentor formatları daxilində olan çıxışlardan ardıcıl tərcümənin aparılması. Xüsusi mətnlər əsasında tələbələrin səsləndirilən mətndən qeyd götürmələri və ardıcıl tərcümənin təmin edilməsi. Tərcümə vərdişlərin formalaşdırılması.

Məşğələ 7. Elmi və işgüzar konfranslardakı nitqlərdən şifahi ardıcıl tərcümə (Azərbaycanca - farsca.)

Azərbaycan dilində keçirilən konfranslardan, görüş, TDX və mentor formatları daxilində olan çıxışlardan ardıcıl tərcümənin aparılması. Xüsusi mətnlər əsasında tələbələrin səsləndirilən mətndən qeyd götürmələri və ardıcıl tərcümənin təmin edilməsi. Tərcümə vərdişlərin formalaşdırılması.

Məşğələ 8. Fars və Azərbaycan dillərində dövlətlərarası görüşlərin materialları əsasında nitqlərindən ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə

Dövlətlərarası görüşlərin materialları əsasında nitqlərindən istifadə etməklə ardıcıl tərcümənin aparılması. Rəsmi leksika və etiketlərin öyrənilməsi. Rəsmi ardıcıl tərcümədə əsas qaydalar. Rəsmi-işgüzar üsluba xas olan lüğət fondunun araşdırılması.

Məşğələ 9. Bədii ədəbiyyatdan nümunələr əsasında ardıcıl tərcümə

Natiq dilinə xas olan bədii ifadə vasitələrinin, şeirlər, atalar sözləri və məsələlərin, lətifələrin tərcüməsi. Bədii üslublu mətnlər əsasında birbaşa ardıcıl tərcümənin aparılması. Məişət üslublu danışq dili ilə səciyyələnən materiallar əsasında ardıcıl tərcümənin aparılması.

Məşğələ 10. Canlı danışqın ikitərəfli forması üzərində iş, əksinə tərcümə texnikaları

Fars dilindən Azərbaycan dilinə və əksinə Azərbaycan dilindən farscaya ikitərəfli danışqın dinlənməsi, qeydgötürmə prosesi üzərində iş, təhlili və uyğun dillərə tərcüməsi. Canlı danışq dildən qeydgötürmə vərdiqləri.

Məşğələ 11. İkitərəfli ardıcıl tərcümə zamanı ixtisarlar, kontekst izləmə və fasilələr

Natiq çıxışında olan əlavə təsvirlərdən xilasolma. Konteksdən yayınmamaq şərti ilə ixtisarlı tərcümə. İxtisar oluna biləcək leksik vahidlərin seçilməsi. Fasilələrdən istifadə qaydaları. Fasilə və qeydlər üzrə iş.

Məşğələ 12. Terminologiyaya əsaslanan ardıcıl tərcümələr.

Sahələr üzrə aparılan ardıcıl tərcümədə əsas məqamlar. Terminoloji bazanın yaradılması. Dillər arasında paralel vahidlər üzərində iş, beynəlxalq leksika, abbreviaturalar və onların ardıcıl tərcümədə istifadə imkanları.

Məşğələ 13. Siyasi mövzuda ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə (farsca-Azərb, Azərb-farsca)

Siyasi mövzuda farsca mətnin (çixışın) leksik tərkibi üzərində iş. Azərbaycan dilində olan siyasi mövzulu mətnin leksik tərkibi üzərində iş. Qeydgötürmədə çətinliklərin üzərində dayanmaq. Hər iki dildə siyasi mövzuda ardıcıl tərcümənin təcrübə olunması.

Məşğələ 14. İqtisadi mövzuda ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə (farsca-Azərb, Azərb-farsca)

İqtisadi mövzuda farsca mətnin (çixışın) leksik tərkibi üzərində iş. Azərbaycan dilində olan iqtisadi mövzulu mətnin leksik tərkibi

üzərində iş. Qeydgötürmədə çətinliklərin üzərində dayanmaq. Hər iki dildə iqtisadi mövzuda ardıcıl tərcümənin təcrübə olunması.

Məşğələ 15. Hüquqi mövzuda ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə (farsca-Azərbaycən, Azərbaycan-farsca)

Hüquqi mövzuda farsca mətnin (çıxışın) leksik tərkibi üzərində iş. Azərbaycan dilində olan hüquqi mövzulu mətnin leksik tərkibi üzərində iş. Qeydgötürmədə çətinliklərin üzərində dayanmaq. Hər iki dildə hüquqi mövzuda ardıcıl tərcümənin təcrübə olunması.

Məşğələ 16. Texniki mövzuda ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə (farsca-Azərbaycən, Azərbaycan-farsca)

Texniki mövzuda farsca mətnin (çıxışın) leksik tərkibi üzərində iş. Azərbaycan dilində olan texniki mövzulu mətnin leksik tərkibi üzərində iş. Qeydgötürmədə çətinliklərin üzərində dayanmaq. Hər iki dildə texniki mövzuda ardıcıl tərcümənin təcrübə olunması.

Məşğələ 17. Tibbi mövzuda mövzuda ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə (farsca-Azərbaycən, Azərbaycan-farsca)

Tibbi mövzuda farsca mətnin (çıxışın) leksik tərkibi üzərində iş. Azərbaycan dilində olan tibbi mövzulu mətnin leksik tərkibi üzərində iş. Qeydgötürmədə çətinliklərin üzərində dayanmaq. Hər iki dilə tibbi mövzuda ardıcıl tərcümənin təcrübə olunması.

Məşğələ 18. Sosial mövzuda ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə (farsca-Azərbaycən, Azərbaycan-farsca)

Sosial mövzuda farsca mətnin (çıxışın) leksik tərkibi üzərində iş. Azərbaycan dilində olan sosial-ictimai mövzulu mətnin leksik tərkibi üzərində iş. Qeydgötürmədə çətinliklərin üzərində dayanmaq. Hər iki dildə sosial-ictimai mövzuda ardıcıl tərcümənin təcrübə olunması.

Məşğələ 19. Elm və təhsil mövzusunda ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə (farsca-Azərbaycən, Azərbaycan-farsca)

Elm və təhsil mövzusunda farsca mətnin (çıxışın) leksik tərkibi üzərində iş. Azərbaycan dilində olan təhsil və elmi mövzulu mətnin leksik tərkibi üzərində iş. Qeydgötürmədə çətinliklərin üzərində

dayanmaq. Hər iki dildə elm və təhsil mövzusunda ardıcıl tərcümənin təcrübə olunması.

Məşğələ 20. Mədəniyyət və idman mövzusunda ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə (farsca-Azərb, Azərb-farsca)

Mədəniyyət və idman mövzusunda farsca mətnin (çıxışın) leksik tərkibi üzərində iş. Azərbaycan dilində olan mədəniyyət və idman mövzulu mətnin leksik tərkibi üzərində iş. Qeydgötürmədə çətinliklərin üzərində dayanmaq. Hər iki dildə mədəniyyət və idman mövzusunda ardıcıl tərcümənin təcrübə olunması.

Ədəbiyyat

Azərbaycanca dilində:

1. Abdullayeva F.B. Peşəkar tərcümənin əsasları. Uniprint. Bakı. 2010. 218 s.
2. Bayramov. Q.H. Tərcümə sənəti. OKA ofset. Bakı. 2008. 218 s.
3. Rəsulov. Ə.A. Tərcümə nəzəriyyəsi və təcrübəsi. Elm. 2015
4. Abdullayeva, F.B, Məmmədova. M. Tərcüməçi hazırlığında əsas məqamlar (Metodik vəsait). Bakı, 2014, 120 s.
5. Nağıyeva. Ş.B. Bədii tərcümə: nəzəriyyə və praktka. Bakı, 2009, 246 s.
6. Yusifli. Ş.K, E.İ. İbrahimov. Azərbaycanca-farsca danışıq kitabçası. Bakı, 2017, 193 s.

Rus dilində:

7. Миньяр-Белоручев Р.К. Записи в последовательном переводе. М., 1997, 174 с.
8. Зубанов И.В. Скоропись в последовательном переводе.– М.: Р-Валент, 2013

İngilis dilində:

9. Teodor Savory. The art of translation. Australia. 1896. 159 p.
10. Note-taking for Consecutive Interpreting: A Short Course (Translation Practices Explained. 2017.
11. Kozin, Alexander V. Consecutive Interpreting. An Interdisciplinary Stud.UK. 2018

Türk dilində:

12. Dr. Çelik.A. Farsca basın dili. Demavent. İstanbul. 2015, 256 s.
13. Dr. Hosrovşahi.P, Dr. Golşaei. P. Kısa ölkülerle farsca çalışma kitabı. İraniyat yayınları. Ankara. 2018,157 s.
14. Dr. Hosrovşahi.P, Dr. Golşaei. P. Metinlerle farsca çalışma kitabı. İraniyat yayınları. Ankara. 2018, 73 s
15. Dr. Jabbari.A. Fömer (Çeviriyə yönelik çalışmalar), Mütercim_Tercümanlık.Temel/Orta/İreli 5. Gece kitaplığı. Ankara. 2019, 183 s.

Tərcümə materiallarının seçilməsi üçün əsas internet resursları

16. <https://president.az/>
17. <https://mehriban-aliyeva.az/>
18. <https://www.youtube.com/>
19. <http://azxeber.az/https://www.trend.az/>
20. <http://tqdk.gov.az/>
21. <http://edu.gov.az/az/media/videos>
22. <http://azertag.az>
23. <https://1news.az/>
24. <http://medeniyyetv.az>
25. www.elmtv.az
26. <https://president.ir/>
27. https://fa.wikipedia.org/wiki/ترجمه_همزمان
28. <http://motarjem-iran.com/انواع-ترجمه‌های-همزمان/>
29. <http://www.tehrantranslation.com/دار-الترجمه-رسمی-روسى.html>

30. <https://www.dw.com/fa-ir/>دويچه-وله-فارسى
31. <https://ir.voanews.com/>
32. <http://www.bbc.com/persian>
33. <https://www.irna.ir/>
34. <https://www.isna.ir/>
35. <http://radiojavan.ir/>
36. <https://www.mehrnews.com/>
37. <https://www.farsnews.com/>
38. <http://www.iribnews.ir/>
39. <https://www.tasnimnews.com/>

Çapa imzalanmışdır 06.02.2020

Kağız formatı 60x80 1/16. Sifariş 50. Həcmi 1.7 ç.v.

Sayı 100

“Çaxmaq” nəşriyyatı, Bakı, AZ 1008, K.Kazımzadə, 2